

09

อิทธิพลของภาษาต่อความคิด: ความแตกต่าง ระหว่างภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่น

The Influence of Language on Thought: The Difference
Between Thai and Japanese Languages

ชุตีชล เอมดิษฐ*

Chutichol Aemdit

* นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ภาษากับปริชานหรือความคิดมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ตามสมมติฐานภาษาสัมพัทธ์กล่าวว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิดของผู้พูดภาษา ดังนั้น ผู้ที่พูดภาษาแตกต่างกันย่อมมีความคิดแตกต่างกัน ในทางกลับกันผู้ที่พูดภาษาคคล้ายคลึงกันก็ย่อมมีความคิดคล้ายคลึงกันไปด้วย บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดเรื่อง “เวลา” ของผู้พูดภาษาญี่ปุ่นและผู้พูดภาษาไทย ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่มีหน่วยคำสำหรับระบุงกาล แต่ภาษาไทยเป็นภาษาไม่มีหน่วยคำสำหรับระบุงกาล หากภาษามีอิทธิพลต่อความคิด ระบบกาลจะส่งผลให้ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นตระหนักเรื่องเวลามากกว่าผู้พูดภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่นใส่ใจเวลามากกว่าและจดจำเวลาได้ดีกว่าผู้พูดภาษาไทย ในขณะที่ผู้พูดภาษาไทยไม่ตระหนักเรื่องเวลา

คำสำคัญ: สมมติฐานภาษาสัมพัทธ์, กาล, ระบบปริชาน

A b s t r a c t

Language and cognition or thought are intimately related. The linguistic relativity hypothesis claims that language influences speakers' thought. Thus, speakers of different languages tend to think differently. In contrast, speakers of similar languages tend to think in similar ways. The present study aims to analyze the relationship between language and thought about "time" of Japanese and Thai speakers. Japanese language carries tense-related inflections, whereas Thai language does not. If language influences thought, the tense system should affect time awareness in Japanese speakers. The study reveals that Japanese speakers pay more attention to time and also memorize time better than Thai speakers.

Keywords: Linguistic relativity, tense, cognition

บทนำ

ภาษามีความสัมพันธ์กับปรีชา (cognition) หรือความคิด (thought) โดยความคิดจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีมีโนทัศน์และมีโนทัศน์จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีภาษา ด้วยเหตุนี้ ฮุมโบลท์ นักปรัชญาจึงกล่าวว่าเราไม่สามารถแยกภาษากับความคิดออกจากกันได้ นอกจากนี้ ซาเพียร์ (Sapir 1921) นักภาษาศาสตร์ได้เสนอแนวคิด “ความเคยชินทางภาษา” (language habits) หมายถึงเรารู้ความจริงในโลกจากภาษาที่เราใช้จนเป็นนิสัย เห็นได้จากคำในภาษาที่ใช้เรียกสิ่งต่างๆ ในโลกแตกต่างกันไปตามภาษาที่แตกต่างกัน ดังนั้นทุกพฤติกรรมของมนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมล้วนมีแบบแผนเป็นของตัวเอง ภาษาเป็นโครงสร้างของความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวได้ว่าภาษาคือแบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ ภายหลังแนวคิดนี้เป็นที่รู้จักกันในนามสมมติฐานภาษากำหนดความคิด (linguistic determinism) ต่อมา วอร์ฟ (Whorf 1956) ซึ่งเป็นศิษย์ของซาเพียร์ได้เสนอแนวคิดสมมติฐานภาษาสัมพัทธ์ (linguistic relativity) โดยมีใจความสำคัญคือโครงสร้างภาษาที่เราใช้จนเป็นนิสัยมีอิทธิพลต่อการมองโลกของผู้พูดภาษา กล่าวคือ ผู้พูดภาษาที่มีไวยากรณ์แตกต่างกันจะมองโลกต่างกัน ในทางกลับกันผู้พูดภาษาที่มีไวยากรณ์คล้ายคลึงกันจะมองโลกคล้ายคลึงกันไปด้วย กล่าวได้ว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิดของมนุษย์

แม้ว่าระบบปริชานจะเป็นสิ่งที่เป็นนามธรรมแต่สามารถตรวจวัดได้จากพฤติกรรมซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิด ได้แก่ ความใส่ใจ ความจำ และการจำแนกประเภท (Lucy 1992) โดยความหมายของระบบปริชานตามพจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ราชบัณฑิตยสถาน 2553: 68) กล่าวว่า ปริชานคือการเรียนรู้หรือการจัดระบบสรรพสิ่งที่ได้รับรู้ทางประสาทสัมผัส เป็นองค์ความรู้และเก็บไว้ในสมอง

จากแนวคิดภาษามีอิทธิพลต่อความคิดนั้น ได้มีงานวิจัยจำนวนมากต้องการทดสอบแนวคิดนี้ว่า ภาษามีอิทธิพลต่อความคิดของมนุษย์จริงหรือไม่ โดยผลการวิจัยซึ่งมีทั้งที่สนับสนุนและดูเหมือนจะแย้งแนวคิด แต่ประเด็นทางภาษาที่น่าสนใจและยังมีการวิจัยอยู่ไม่มากคือเรื่อง “กาล” เช่น การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับการบอกเวลา (Boroditsky 2001; Boroditsky et al. 2011; Fuhrman & Boroditsky 2010; Fuhrman et al. 2011) มโนทัศน์การบอกเวลาในภาษาจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การบอกเวลาแบบแนวตั้ง (vertical metaphors) เช่น “the month above” และการบอกเวลาแบบแนวนอน (horizontal metaphor) เช่น “the good days ahead of us.” โดยผู้ร่วมทดสอบจะได้ดูคำถามบนจอภาพคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับเวลาและจะต้องตอบว่าถูกต้องหรือไม่ด้วยการกดปุ่มถูกและผิดบนคีย์บอร์ดในทิศทางที่ต่างกันสองแบบ

ได้แก่ แนวตั้งและแนวนอน ผลการวิจัยพบว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิดของผู้พูดภาษา คนจีนตอบคำถามเกี่ยวกับเวลาได้ดีที่สุดเมื่อป้อนคำตอบอยู่ในทิศทางแนวตั้งและจะตอบคำถามได้เร็วหลังจากเห็นภาพแบบแนวตั้งอีกด้วย แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาจีนมีพฤติกรรมทางความคิดสอดคล้องไปกับภาษาจีนที่นิยมบอกเวลาแบบแนวตั้ง แต่งานวิจัยของแจนยัวร์และคาโค (January & Kako 2007) และเฉิน (Chen 2007) ไม่พบความแตกต่างทางความคิดระหว่างผู้พูดภาษาจีนและภาษาอังกฤษ จะเห็นได้ว่ายังไม่สามารถหาข้อสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิดจริง

อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกาลทั้งหมดล้วนมุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับอุปสรรคเชิงมนทัศน์เท่านั้น แต่ไม่ได้คำนึงถึงลักษณะสำคัญของกาลว่าสามารถตีความถึงเวลาได้อีกด้วย คอมรี (Comrie 1985) กล่าวว่าความคิดเรื่องเวลานั้นมีความเป็นสากล มนุษย์ทุกวัฒนธรรมและทุกภาษาล้วนมีมนทัศน์เกี่ยวกับเวลาทั้งสิ้น โดยคอมรีเรียกตัวอย่างมนทัศน์ของเวลาในช่วงชีวิตของมนุษย์ เช่น เวลาแรกเริ่มที่มนุษย์เกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นและตายในที่สุด หากมนุษย์ไม่มีมนทัศน์ของเวลาก็จะไม่เข้าใจพัฒนาการตามธรรมชาตินี้ อาจมองว่าช่วงเวลาแรกเริ่มของมนุษย์คือความตาย จากนั้นก็เติบโตขึ้นอย่างช้าๆ และหายไปอยู่ในท้องของแม่ เป็นต้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าไม่มีมนุษย์ในวัฒนธรรมใดปราศจากมนทัศน์เกี่ยวกับเวลา แต่คอมรีเน้นชัดว่าแต่ละภาษาให้ความสำคัญกับเวลาไม่เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ภาษาของมนุษย์แตกต่างกันในสองรูปแบบคือภาษาที่มีกาล (tense language) และภาษาไร้กาล (tenseless language) โดยภาษาที่มีกาลหมายถึงภาษาที่มีกาลในระบบไวยากรณ์โดยบ่งชี้กาลที่คำกริยา พิจารณาประโยคดังต่อไปนี้

ภาษาญี่ปุ่น

ประโยค ก watashi – wa mainichi terebi – o mi – ru
I – NOM everyday TV – ACC watch – Present
“I watch TV every day.”

ประโยค ข asa   watashi – wa   terebi – o   mi – ta
this morning I – NOM   TV – ACC watch – Past
“I watched TV this morning.”

ภาษาไทย

ประโยค ก ฉันดูโทรทัศน์ทุกวัน

ประโยค ข ฉันดูโทรทัศน์เมื่อเช้านี้

จากตัวอย่างประโยคทั้งสองภาษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าประโยค ก มีความหมายเดียวกันคือ “ฉันดูโทรทัศน์ทุกวัน” และประโยค ข คือ “ฉันดูโทรทัศน์เมื่อเช้านี้” จะเห็นได้ว่าเฉพาะคำกริยาในภาษาญี่ปุ่นเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนรูปคำทางไวยากรณ์เพื่อแสดงความแตกต่างของกาลว่าเป็นปัจจุบันกาลหรืออดีตกาล ในขณะที่ภาษาไทยไม่ว่าคำกริยาจะอยู่ในบริบทใดก็ยังคงรูปเดิม ลักษณะดังกล่าวเป็นความแตกต่างระหว่างภาษาที่มีกาลกับภาษาไร้กาล

ภาษาที่มีกาลเป็นภาษาที่แบ่งเวลาออกเป็นปัจจุบันกาลและอดีตกาล ผู้พูดภาษาที่มีกาลต้องตระหนักถึงเวลาอยู่เสมอเพื่อสร้างรูปประโยคให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์คือต้องคำนึงถึงเวลาในทุกครั้งที่กล่าวถ้อยคำ ไมเช่นนั้นจะไม่สามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง การตระหนักถึงเวลาอยู่เสมอย่อมส่งผลให้เวลาเด่นชัดในความคิดของผู้พูดภาษาที่มีกาล แต่ลักษณะดังกล่าวตรงข้ามกับผู้พูดภาษาไร้กาลเนื่องจากไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเวลาและมีอิสระในการกล่าวถ้อยคำ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าผู้พูดภาษาที่มีกาลจะมีความคิดแตกต่างกับผู้พูดภาษาไร้กาลหรือไม่

งานวิจัยนี้จึงเลือกทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกาล (tense) กับความคิดเรื่อง “เวลา” ของคนญี่ปุ่นและคนไทย โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมทางความคิดในด้านความใส่ใจและความจำเกี่ยวกับเวลาซึ่งเป็นพฤติกรรมอันเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทางความคิดในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งนี้หากแนวคิดที่ว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิดเป็นจริง คนญี่ปุ่นซึ่งพูดภาษาที่

มีกาลย้อมมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาเด่นชัดมากกว่าคนไทยที่พูดภาษาใดก็ได้
ส่งผลให้คนญี่ปุ่นใส่ใจเวลามากกว่าและจดจำเวลาได้ดีกว่าคนไทย

ในการดำเนินงานวิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของคนญี่ปุ่นและคนไทย
ให้เป็นผู้ที่พูดภาษาญี่ปุ่นหรือภาษาไทยเป็นภาษาแม่ แต่สามารถเป็นผู้รู้
สองภาษาได้ และกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี อาศัยอยู่ในสังคมเมือง
มีความคุ้นเคยในการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติดังกล่าวเพื่อ
ควบคุมให้มีพื้นฐานการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ความแตกต่างระหว่าง
คนทั้งสองกลุ่มจึงมีเพียงภาษาแม่เท่านั้น

งานวิจัยนี้มีทั้งหมด 2 แบบทดสอบ ได้แก่ แบบทดสอบความใส่ใจ
และแบบทดสอบความจำ โดยแบบทดสอบความใส่ใจเป็นการบรรยายภาพ
ทั้งหมด 3 ภาพ ภาพละไม่เกิน 2 นาที เพื่อทดสอบว่ามีความใส่ใจเวลาหรือไม่
หากมีความใส่ใจเวลาแล้ว ผู้ร่วมทดสอบย่อมกล่าวบรรยายเกี่ยวกับเวลาใน
ภาพ ส่วนแบบทดสอบความจำ ผู้ร่วมทดสอบจะได้ดูการ์ตูนทั้งหมด 3 เรื่อง
จากนั้นต้องตอบคำถามเกี่ยวกับเวลาแบบเติมคำตอบ หากผู้ร่วมทดสอบให้
ความสำคัญกับเวลาย่อมตอบคำถามเกี่ยวกับเวลาได้ถูกต้อง

ในการศึกษานี้มีผู้เข้าร่วมทำแบบทดสอบทั้งหมด 126 คน จำแนก
ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเข้าร่วมทดสอบความใส่ใจ จำนวน 60 คน
เป็นผู้พูดภาษาญี่ปุ่น 30 คน และผู้พูดภาษาไทย 30 คน กลุ่มที่สองเข้าร่วม
ทดสอบความจำ จำนวน 66 คน เป็นผู้พูดภาษาญี่ปุ่น 33 คน และผู้พูด
ภาษาไทย 33 คน

ผู้เข้าร่วมการทดสอบที่พูดภาษาไทยทั้งหมด 63 คน เป็นนักศึกษา
ระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยศิลปากร 33 คน และมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ 30 คน และผู้พูดภาษาญี่ปุ่นทั้งหมด 63 คน เป็นนักศึกษา
จากมหาวิทยาลัยไอซากะ ประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้คำสั่งและคำชี้แจงทั้งหมดจะ
ใช้ภาษาแม่ของผู้เข้าร่วมทดสอบ

เวลากับความใส่ใจที่ต่างกัน

ในการทดสอบความใส่ใจนี้ ผู้ร่วมทดสอบต้องกล่าวบรรยายภาพทั้งหมด 3 ภาพ ใช้เวลาภาพละไม่เกิน 2 นาที โดยเป็นภาพที่เกี่ยวข้องกับเวลา 2 ภาพ และภาพตัวอย่าง 1 ภาพ (ภาพทั้งหมดแสดงอยู่ในภาคผนวก) จากภาพที่ 1 สามารถบรรยายภาพได้หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น “นี่คือภาพของเด็กผู้หญิงคนหนึ่งกำลังนั่งอ่านหนังสืออยู่ในห้อง เด็กผู้หญิงใส่เสื้อสีส้มสวมกระโปรงสีน้ำตาล ขณะนั้นเป็นเวลาสี่ทุ่ม ด้านซ้ายมือเป็นปฏิทินปี 2000 วงกลมวันที่ 10 ไว้ ซึ่งอาจจะจะเป็นวันสำคัญ”

เมื่อได้กล่าวบรรยายครบทุกคนแล้ว พบว่าคนญี่ปุ่นทั้งหมด 30 คนกล่าวถึงเวลาในภาพรวมกันทั้งสิ้นมากถึง 101 ครั้ง คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 48.10 ในขณะที่คนไทยทั้งหมด 30 คนกล่าวถึงเวลาในภาพรวมกันทั้งสิ้นเพียง 58 ครั้ง คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.62 เท่านั้น ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความใส่ใจเวลาระหว่างคนญี่ปุ่นและคนไทย

ผู้เข้าร่วมทดสอบ	ค่าความใส่ใจเวลา	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
คนญี่ปุ่น	101	48.10
คนไทย	58	27.62

แม้ว่าจะเป็นภาพเดียวกัน แต่คนญี่ปุ่นและคนไทยก็กล่าวบรรยายภาพแตกต่างกัน เนื่องจากคนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับเวลามากกว่าคนไทย โดยคนญี่ปุ่นกล่าวถึงเวลาบ่อยครั้งกว่าคนไทยอย่างเห็นได้ชัด ดังเห็นได้จากการถอดเสียงภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยในตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างที่ 1 การบรรยายภาพของคนญี่ปุ่น

“女の子が机の上で勉強しています。今はおそらく午後の10時です。と時計は10時を指しています。今は2000年の何月か分かりませんが、10日の金曜日です。ゴミ箱にはゴミがたまっています。女の子はスカートをはいて半袖の

ポロシャツを来ています。どちらもオレンジ色です。”

“มีเด็กผู้หญิงนั่งอ่านหนังสืออยู่ที่โต๊ะ น่าจะเป็นตอนสี่ทุ่ม เข็มนาฬิกาชี้ที่เลข 10 ตอนนี้เป็น ปี 2000 เดือนไหนไม่รู้ แต่วันศุกร์ที่ 10 ในถังขยะมีขยะเต็มเลย เด็กผู้หญิงใส่กระโปรงกับเสื้อแขนสั้น เป็นสีส้มทั้งคู่”

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับเวลาเป็นอย่างมาก ด้วยการบรรยายเกี่ยวกับเวลา ได้แก่ เวลาสี่ทุ่มหรือเข็มนาฬิกาชี้ที่เลข 10 ถัดมาคือ ปี 2000 และเป็นวันศุกร์ที่ 10 เมื่อนับจำนวนครั้งที่บรรยายโดยไม่รวมถึงการบรรยายซ้ำในประเด็น เวลาสี่ทุ่มและเข็มนาฬิกาชี้ที่เลข 10 แล้ว สามารถสรุปได้ว่าผู้เข้าร่วมทดสอบที่พูดภาษาไทยนี้กล่าวถึงเวลาในภาพนี้ทั้งหมด 4 ครั้ง

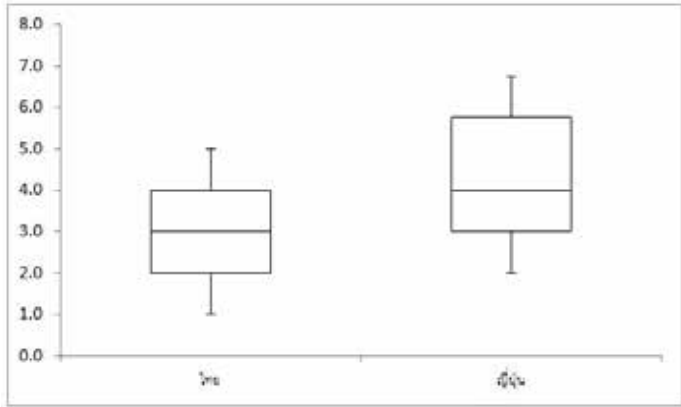
ตัวอย่างที่ 2 การบรรยายภาพของผู้พูดภาษาไทย

“ผู้หญิงนั่งอ่านหนังสืออยู่บนโต๊ะ แล้วก็ในวันที่ 10 วันนี้เป็นวันที่ 10 ก็กำลังอ่านหนังสือ แล้วก็มิโตะข้างๆ แล้วก็ถึงขยะ กล่อง แล้วก็ซีทที่ติด เอ่อ ต้องทำอะไรบ้าง วันสำคัญอะไรบ้าง แล้วก็ เค้าคงจะอ่านไปเรื่อยๆ เพราะว่ากำลังจะสอบหรือเปล่า อะไรอย่างนี้ หรือว่าจะป็นวัยทำงาน แล้วก็ ห้องไม่ค่อยรกมากเพราะว่าไม่มีปากกปากกา ดินสออะไรอย่างนี้อยู่ แล้วก็ป็นล้นชักเก็บของเก็บเอกสาร...”

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคนไทยให้ความสำคัญกับเวลาน้อยมาก ด้วยการกล่าวถึงเวลาเพียง 1 ครั้ง คือ “วันที่ 10” ซึ่งเป็นวันที่ปรากฏบนปฏิทินในภาพ โดยผู้วิจัยไม่นับจำนวนครั้งเพิ่มสำหรับการกล่าวซ้ำในประเด็นเดิมว่า “วันนี้เป็นวันที่ 10”

จากนั้นคำนวณผลทางสถิติ โดยสถิติที่ใช้ในการตรวจวัดพฤติกรรมในด้านความใส่ใจเกี่ยวกับเวลาคือการทดสอบแบบที (t - test) เพื่อนำผลทางสถิติมายืนยันอิทธิพลของภาษาได้อย่างแท้จริง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติในระดับ $p < 0.05$ จากแผนภูมิที่ 1 ซึ่งเป็นแผนภูมิแบบกล่อง (box

plot graph) แสดงให้เห็นตำแหน่งของคนญี่ปุ่นอยู่สูงกว่าคนไทย นอกจากนี้ยังสังเกตได้อีกว่าคนที่กล่าวถึงเวลาบ่อยครั้งที่สุดในบรรดาผู้ร่วมทดสอบทั้งหมดคือคนญี่ปุ่นและคนที่กล่าวถึงเวลาน้อยครั้งที่สุดในบรรดาผู้เข้าร่วมทดสอบทั้งหมดคือคนไทย

แผนภูมิที่ 1 ค่าความแตกต่างความใส่ใจเวลาระหว่างคนญี่ปุ่นและคนไทย

ทั้งนี้เมื่อคำนวณผลทางสถิติแล้ว พบว่าการกล่าวถึงเวลาของคนญี่ปุ่นนั้นไม่ได้มากกว่าด้วยความบังเอิญ แต่มากกว่าอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.0021 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยทางสถิติที่กำหนดไว้คือ 0.05 แสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดที่ว่าภาษามือมีอิทธิพลต่อระบบปริชานหรือความคิดของผู้พูดภาษา เนื่องจากคนญี่ปุ่นกล่าวบรรยายภาพในประเด็นเกี่ยวกับเวลาบ่อยครั้งกว่าคนไทย ในขณะที่คนไทยกลับแทบไม่กล่าวถึงเวลาในภาพเลย ทั้งนี้เป็นเพราะภาษาที่ต่างกันจึงส่งผลให้พฤติกรรมทางความคิดระหว่างคนไทยกับคนญี่ปุ่นแตกต่างกันนั่นเอง โดยกาลมีอิทธิพลให้คนญี่ปุ่นมีความใส่ใจเวลาหรือตระหนักเกี่ยวกับเวลามากกว่าคนไทย

คนญี่ปุ่นจดจำเวลาได้ดีกว่าคนไทย

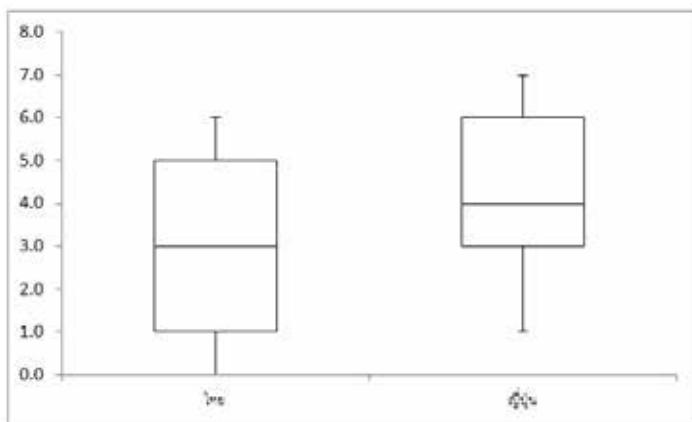
ในการทดสอบความจำ ผู้ร่วมทดสอบทั้งคนไทยและคนญี่ปุ่นจะได้ดูการ์ตูนสั้นทั้งหมด 3 เรื่อง และต้องตอบคำถามเกี่ยวกับการ์ตูนที่ได้ดูไปแบบเติมคำตอบ การ์ตูนแต่ละเรื่องมีความยาวไม่เกินเรื่องละ 3 นาที และการ์ตูนทั้งหมดดำเนินเรื่องโดยไม่มีภาษาเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยลักษณะของแบบทดสอบแสดงภาพตัวอย่างไว้ในภาพที่ 4 และ 5

คำถามในแบบทดสอบมีหลากหลาย แต่คำถามที่ตรวจวัดความถูกต้องคือคำถามที่เกี่ยวกับเวลาเท่านั้น เช่น “ผู้ชายในการ์ตูนตื่นนอนกี่โมง” หรือ “เขากลับถึงบ้านเวลาเท่าไร” โดยผู้เข้าร่วมทดสอบสามารถตอบคำถาม เช่น “ผู้ชายในการ์ตูนตื่นนอนตอน 8 นาฬิกา” หรือ “เขากลับถึงบ้านเวลาตีสอง” ซึ่งคำถามที่เกี่ยวกับเวลามีทั้งหมด 7 ข้อ (รายละเอียดของคำถามอยู่ในภาคผนวก) ทั้งนี้คำถามที่ไม่เกี่ยวกับเวลาจะเป็นคำถามอื่นทั่วไปที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องในการ์ตูน เช่น “กระจกภายในห้องมีรูปร่างอย่างไร” หรือ “ผู้ชายในการ์ตูนแต่งตัวอย่างไร” จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้มาคำนวณผลทางสถิติโดยใช้สถิติคือการทดสอบแบบที (t – test) และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติในระดับ $p < 0.05$ เช่นเดียวกัน

คนญี่ปุ่นจำนวนทั้งหมด 33 คน สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเวลาได้ถูกต้องทั้งหมด 140 ข้อ คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 60.61 ในขณะที่คนไทยจำนวนทั้งหมด 33 คน ตอบคำถามเกี่ยวกับเวลาได้ถูกต้องเพียง 99 ข้อ คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 42.86 ดังแสดงในตารางที่ 2 และแผนภูมิที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนความถูกต้องของการจำลาระหว่างคนญี่ปุ่นและคนไทย

ผู้เข้าร่วมทดสอบ	ค่าความจำเวลา	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
คนญี่ปุ่น	140	60.61
คนไทย	99	42.86

แผนภูมิที่ 2 ค่าความแตกต่างความจำเวลาระหว่างคนญี่ปุ่นและคนไทย

จากแผนภูมิแบบกล่องแสดงให้เห็นตำแหน่งของคนญี่ปุ่นสูงกว่าคนไทย นอกจากนี้คนญี่ปุ่นบางคนตอบคำถามเกี่ยวกับเวลาถูกต้องทุกข้อ ในขณะที่คนไทยบางคนตอบไม่ได้เลยแม้แต่ข้อเดียว เมื่อนำมาคำนวณผลทางสถิติพบว่าคนญี่ปุ่นสามารถจดจำเวลาได้ถูกต้องมากกว่าคนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.0083 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยทางสถิติที่กำหนดไว้คือ 0.05 แสดงให้เห็นว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิดของผู้พูดภาษา พฤติกรรมทางความคิดของทั้งคนญี่ปุ่นและคนไทยสอดคล้องไปกับภาษาของตัวเอง

นอกจากนี้เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ยแบบรายข้อแล้ว ก็ยิ่งเห็นได้ชัดว่าคนญี่ปุ่นตอบคำถามเกี่ยวกับเวลาที่ทั้ง 7 ข้อได้มากกว่าคนไทยทุกข้ออย่างสม่ำเสมอ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยความถูกต้องของการจำเวลาระหว่างคนญี่ปุ่นกับคนไทยแบบรายข้อ

ผู้ร่วมทดสอบ	ค่าเฉลี่ยร้อยละของความถูกต้องในการจำเวลา						
	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	ข้อ 4	ข้อ 5	ข้อ 6	ข้อ 7
ภาษาญี่ปุ่น	61	67	76	55	55	61	52
ภาษาไทย	48	53	40	40	38	60	40

จะเห็นได้ว่านอกจากกาลจะมีอิทธิพลทำให้คนญี่ปุ่นใส่ใจเวลา มากกว่าคนไทยแล้ว กาลยังส่งผลให้คนญี่ปุ่นสามารถจดจำเวลาได้ดีกว่าคนไทยอีกด้วย

ภาษาต่างความคิดต่าง

แนวคิดที่ว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิด ผู้พูดภาษาต่างกันจะมีความคิดที่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยนี้สามารถกล่าวได้ว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นจริง เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความคิด ภาษาที่ต่างกันระหว่างภาษาไทยกับภาษาญี่ปุ่น หรือภาษาที่มีกาลกับภาษาไร้กาลนั้นน่าจะส่งผลให้ผู้พูดภาษามีความคิดที่แตกต่างกัน ดังเช่นผู้พูดภาษาญี่ปุ่นมีความคิดเรื่องเวลาแตกต่างจากผู้พูดภาษาไทย โดยคนญี่ปุ่นใส่ใจเวลาและจดจำเวลาได้ดีกว่าคนไทยอย่างเห็นได้ชัด กาลในภาษาญี่ปุ่นมีอิทธิพลทำให้คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับเวลามากกว่าคนไทย ทั้งนี้เป็นเพราะคนญี่ปุ่นต้องคำนึงถึงเวลาทุกครั้งเพื่อกล่าวถ้อยคำให้ถูกไวยากรณ์

นอกจากนี้การที่คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับเวลาก็ดูสะท้อนให้เห็นจากวัฒนธรรมอีกด้วย ดังที่ซาเปียร์ (Sapir 1921) กล่าวว่าแบบแผนของภาษาก็คือแบบแผนของพฤติกรรมของมนุษย์ คนญี่ปุ่นเป็นคนตรงต่อเวลา มองเวลาเป็นเรื่องสำคัญ การแซงคิวหรือการลัดคิวเปรียบได้กับการขโมยเวลาของคนอื่น คนญี่ปุ่นจึงเคารพกฎและรักษาเวลามาก แม้การไม่ตรงต่อเวลาเพียงเล็กน้อยก็ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและอาจทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน จะเห็นได้จากหากรถไฟฟ้าสาธารณะมาช้ากว่ากำหนด นายสถานีจะมีเอกสารรับรองว่ารถไฟขบวนนี้มาช้า ให้ผู้โดยสารนำไปยื่นต่อที่ทำงานได้ว่าสาเหตุที่มาทำงานช้าเป็นความผิดของรถไฟสาธารณะ หรือให้นำไปใช้เป็นหลักฐานในกรณีอื่นๆ ได้ นอกจากนี้นายสถานียังแสดงความเสียใจและกล่าวคำขอโทษกับผู้โดยสารอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกจากคนญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับเวลาแล้ว ผู้พูดภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่มีกาลเช่นเดียวกับภาษาญี่ปุ่นก็ให้ความสำคัญ

กับเวลาและตรงต่อเวลาเช่นเดียวกัน โดยลักษณะดังกล่าวก็อาจอนุมานได้ว่ากาลในภาษาส่งผลให้ผู้พูดภาษาให้ความสำคัญกับเวลาและเป็นคนตรงต่อเวลา ลักษณะดังกล่าวแตกต่างจากวัฒนธรรมของไทย การมาช้าหรือมาไม่ทันกำหนดการนัดหมายปรากฏให้เห็นอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะลักษณะทางภาษาไทยที่เป็นภาษาไร้กาล คนไทยจึงไม่ให้ความสำคัญกับเวลาเท่ากับคนญี่ปุ่น

จากผลการวิจัยยังสังเกตได้อีกว่าคนไทยที่เรียนภาษาอังกฤษและมีความสามารถทางภาษาอังกฤษสูงมีพฤติกรรมทางความคิดที่ค่อนข้างแตกต่างจากคนไทยที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษอยู่ในระดับเริ่มต้นหรือปานกลาง โดยพบว่าคนไทยที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษสูงจะใส่ใจเวลามากกว่าและสามารถจดจำเวลาได้ดีกว่าคนไทยกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับที่ต่ำกว่า จากลักษณะดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่า เป็นเพราะอิทธิพลของภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาที่มีกาล จึงส่งผลให้เวลาเด่นชัดในระบบปริชานของคนไทยที่เรียนภาษาอังกฤษและมีความสามารถทางภาษาอังกฤษสูง

การค้นพบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอธานาโซโพลอส (Athanasopoulos 2009; Athanasopoulos et al. 2011) ที่พบว่า ผู้พูดภาษากรีกเป็นภาษาแม่และพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองและมีความสามารถทางภาษาอังกฤษสูงมีพฤติกรรมทางความคิดใกล้เคียงกับผู้พูดภาษาอังกฤษและค่อนข้างแตกต่างจากผู้พูดภาษากรีกเป็นภาษาแม่เพียงภาษาเดียว นอกจากนี้ยังพบว่าคนญี่ปุ่นที่เรียนภาษาอังกฤษและมีความสามารถในระดับสูงก็มีพฤติกรรมทางความคิดใกล้เคียงกับผู้พูดภาษาอังกฤษอีกด้วย อธานาโซโพลอสพบว่าขอบเขตของสีน้ำเงินในกลุ่มของผู้รู้สองภาษาทั้งคนกรีกและคนญี่ปุ่นมีแนวโน้มใกล้เคียงกับขอบเขตของสีน้ำเงินในผู้พูดภาษาอังกฤษ และแตกต่างจากผู้พูดภาษากรีกหรือญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่เพียงภาษาเดียว

สรุป

ภาษามีอิทธิพลต่อความคิดของผู้พูดภาษาและผู้ฟังภาษาที่แตกต่างกันจะมีความคิดที่ต่างกัน โดยกาลในภาษาน่าจะส่งผลให้คนญี่ปุ่นมีความใส่ใจเวลามากกว่าและจดจำเวลาได้ดีกว่าคนไทย ในขณะที่คนไทยบางคนไม่ใส่ใจเวลาและไม่สามารถจดจำเวลาได้ดีเท่าคนญี่ปุ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาไทยเป็นภาษาไร้กาล กล่าวได้ว่ากาลทำให้ “เวลา” เเด่นชัดในความคิดของคนญี่ปุ่นนั่นเอง

จากแนวคิดภาษามีอิทธิพลต่อความคิดนี้ ทำให้เราเข้าใจถึงความแตกต่างทางความคิดของมนุษย์มากขึ้น เข้าใจว่าพฤติกรรมที่แตกต่างกันอาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากภาษาที่ต่างกัน ดังนั้นการศึกษาภาษาจะทำให้เราเข้าใจและมองโลกได้กว้างขึ้นนั่นเอง ดังที่วอร์ฟ (Whorf 1956) กล่าวไว้ว่าคนที่มีอิสระทางความคิดและมีความเป็นกลางคือคนที่ศึกษาภาษาหลายภาษาจนสามารถเข้าใจโลกและเห็นโลกอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) รุ่นที่ 16 รหัส PHD/0062/2556 และเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญา ดุษฎีบัณฑิต เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบ่งชี้กาลในไวยากรณ์กับระบบ ปริชาน: การทดสอบสมมติฐานภาษาสัมพัทธ์ในภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน และภาษาไทย ที่ปรึกษาคือ ศ. ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

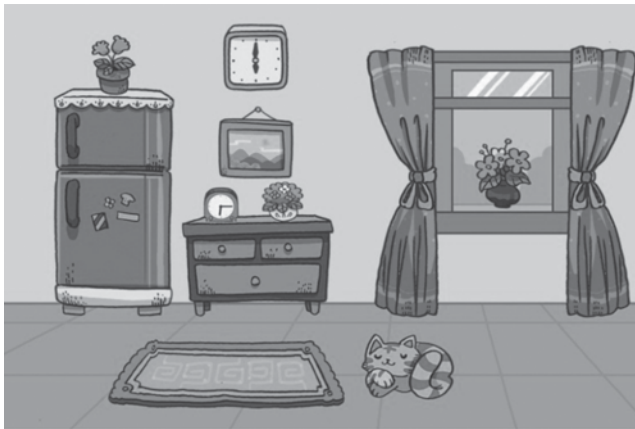

ภาคผนวก

1. ภาพการทดสอบความใส่ใจเกี่ยวกับเวลา

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

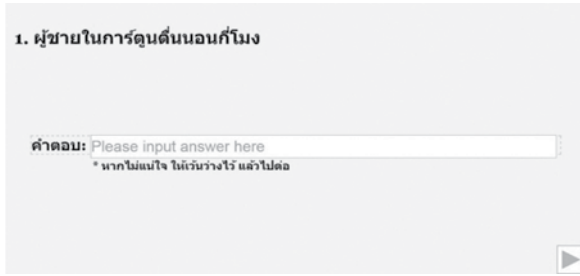

ภาพที่ 3

2. ภาพการทดสอบความจำ

ภาพที่ 4 จอภาพคอมพิวเตอร์แสดงการ์ตูน

ภาพที่ 5 จอภาพคอมพิวเตอร์แสดงคำถามให้ผู้เข้าร่วมการทดลองตอบ

3. คำถามในการทดสอบความจำ

การ์ตูนเรื่องที่ 1

1. วิทยุมีรูปร่างอย่างไร / CDプレーヤー (ラジカセ) はどのような形 (形状) でしたか？
2. เตียงนอนมีสีอะไร / ベッドの色は何色でしたか？
3. คอมพิวเตอร์ที่อยู่บนโต๊ะทำงานมีรูปร่างอย่างไร / 机の上のパソコンはどのような形状でしたか？ (形の特徴)
4. ภาพวิวที่เห็นจากหน้าต่างของห้องเป็นอย่างไร / 部屋の窓から見える景色はどのような景色でしたか？
5. ชายในการ์ตูนแต่งตัวอย่างไร / アニメの中の男性はどのような恰好でしたか？

การ์ตูนเรื่องที่ 2

1. เหตุการณ์ในการ์ตูนเกิดขึ้นวันที่เท่าไร / 何日の出来事でしたか？
2. ปฏิทินบนผนังห้องแสดงปีค.ศ. อะไร / 部屋の壁のカレンダーは、西暦何年のものでしたか？
3. กระจกในห้องมีรูปร่างอย่างไร / 部屋の鏡の形は？
4. เด็กชายเอาลีปสติกมาทำอะไร / 男の子はそのリップで何をしましたか？

5. ลิปสติกที่เด็กชายใช้วาดรูปมีสีอะไร / 男の子が絵を描くの
に使ったリップは何色でしたか？

การ์ตูนเรื่องที่ 3

1. ผู้ชายในการ์ตูนตื่นนอนกี่โมง / 男性は何時に起きましたか？
2. เขากินอาหารเช้าตอนกี่โมง / 彼は朝ごはんを何時に食べ
ましたか？
3. ไข่ดาวในงานมีกี่ฟอง / お皿の中には、目玉焼きが何個
ありましたか？
4. รถยนต์สีอะไร / 車の色は何色でしたか？
5. ขณะที่เขาทำงาน นาฬิกาบนผนังแสดงเวลาเท่าไร / 彼が働いて
いる場面で、壁に掛けられた時計は何時を指してい
ましたか？
6. เขาเลิกงานกี่โมง / 彼は何時に仕事を終わりましたか？
7. เขากลับถึงบ้านกี่โมง / 彼は何時に帰宅し、ベッドに
向かいましたか？

บรรณานุกรม

- ราชบัณฑิตยสถาน, 2553. **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- Athanasopoulos P., 2009. “Cognitive Representation of Colour in Bilinguals: The Case of Greek Blues.” **Language and Cognition** 12: 83-95.
- Athanasopoulos P., Damjanovic L., Krajcivova A. & Sasaki M., 2011. “Representation of Colour Concepts in Bilingual Cognition: The Case of Japanese Blues.” **Language and Cognition** 14: 9-17.
- Boroditsky L., 2001. “Does Language Shape Thought? Mandarin and English Speakers’ Conception of Time.” **Cognitive Psychology** 43: 1-22.
- Boroditsky L., Fuhrman O. & McCormick K., 2011. “Do English and Mandarin Speakers Think About Time Differently?” **Cognition** 118: 123-129.
- Chen J.-Y., 2007. “Do Chinese and English Speakers Think About Time Differently? Failure of Replicating Boroditsky (2001).” **Cognition** 104: 427-436.
- Comrie B., 1985. **Tense**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fuhrman O. & Boroditsky L., 2010. “Cross-Cultural Differences in Mental Representations of Time: Evidence From an Implicit Nonlinguistic Task.” **Cognitive Science** 34: 1430-1451.
- Fuhrman O., McCormick K., Chen E., Jiang H., Shu D., Mao S. & Boroditsky L., 2011. “How Linguistic and Cultural Forces Shape Conceptions of Time: English and Mandarin Time in 3D.” **Cognitive Science** 35: 1305-1328.
- Humboldt W. von., 1988. **On Language: The Diversity of Human Language-structure and Its Influence on the Mental Development of Mankind**. (Translated by P. Heath). Cambridge: Cambridge University Press.
- January D. & Kako E., 2007. “Re-evaluating Evidence for the Linguistic Relativity Hypothesis: Response to Boroditsky (2001).” **Cognition** 104: 417-426.
- Lucy J.A., 1992. **Grammatical Categories and Cognition: A Case Study of the Linguistic Relativity Hypothesis**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sapir E., 1921. **Language: An Introduction to the Study of Speech**. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Whorf B.L., 1956. **Language, Thought, and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf**. J.B. Carroll (ed.). Cambridge, MA: MIT Press.